

تاريخ

کانال تخصصی "تاریخ من"

تاریخ معاصر ایران

✓ درس هفتم

کانال تخصصی تاریخ من @tarikheman3

✓ کودتای 1299

اهمیت ایران بر انگلیس

✓ با وقوع انقلاب *سوسیالیستی* روسیه در اکتبر 1917 که به حکومت تزارها پایان داد و روس‌ها به مشکلات داخلی خود سرگرم شده بود، نیروهای خود را از شمال ایران بیرون برد.

✓ در نتیجه زمینه‌ای برای سلطه‌گری انگلیس فراهم شد. صحنه سیاسی ایران بی‌رقیب مانده بود و تسلط بر منطقه حساس **خاور میانه** و منابع نفت آن که اهمیت داشت که در جنگ جهانی اول مشخص شده بود ایجاد **کمر بند آهنین** در برابر نفوذ شوروی از جمله سیاست جدید انگلیس بود در **خاور میانه** بود.

✓ پس از جنگ جهانی اول در واکنش به نفوذ بیگانه و فساد حاکم بر کشور جنبش ضد استعماری «**جنگل**» به رهبری **میرزا کوچک خان جنگلی**، **روحانی مبارز**، شکل گرفت. هم‌زمان یا آن، **شیخ محمد خیابانی** در تبریز، **کنل محمد تقی خان پسیان** در خراسان و **تنگستانی‌ها** در جنوب، با حمایت علمای فارس، در قیام‌های پی‌درپی بودند.

✓ تسلط انگلیس بر نیروهای نظامی ایران

انگلیس پس از انقلاب **سوسیالیستی** روسیه در صدد برآمد که نیروی قزاق و قوای نظامی ایران را به اختیار و اداره خود در آورد. به بهانه‌ی (خطر کمونسیم) حاضر به بردن قوای نظامی خود از ایران نبود.

روسیه پس از این که ناحیه‌های جنوبی خود را پاک‌سازی کردند، در تعقیب گروه‌هایی از آنان، وارد شهرهای شمالی ایران شدند. نیروهای انگلیسی در مقابله با نیروهای دولت انقلابی شوروی شکست خوردند و عقب‌نشینی کردند. در چنین شرایطی بود که انگلیس «ژنرال آیرون ساید» را به فرماندهی نیروهای خود در ایران برگزید. ■

✓ قرارداد 1919

وقتی که وثوق الدوله به نخست وزیر در سال 1298 ش. رسید در پیچه ای تازه برای اجرای نفوذ سیاستهای استعماری انگلستان، در ایران باز شد.

با انجام مذاکرات محرمانه بین وثوق الدوله و کاکس قرارداد
1919 م. / 1298 ش موسوم

به قرارداد «وثوق الدوله-کاکس» منعقد گردید.

محتوای این قرارداد ابتدا محرمانه بود، موجب شکل گیری سیستم «تحت الحمایگی» ایران از سوی انگلیس می شد، موجب آن، نظارت بر تشکیلات نظامی، مالی و سیاسی ایران، در اختیار مستشاران انگلیس قرار گرفت. انتشار خبر این قرارداد، موجب مخالفت آزادی خواهان و شخصیت های سیاسی_مذهبی ایران شد. سرانجام با مخالفت های مردم و تلاش های آیت الله مدرس و دیگر شخصیت های سیاسی، این قرارداد متوقف ماند.

1299

✓ کودتای

شکست انگلیس در اجرای قرارداد 1919 م. آغازی برای طرح کودتای 1299 ش. به شمار آورد انگلیسی ها پس از لغو قرارداد و ثوق الدوله در سیاست خارجی خود تجدید نظر کردند و به جای «مداخله ی مستقیم» در امور داخلی ایران به روش «مداخله ی غیر مستقیم» را انتخاب کردند.

عامل دیگری که آن دولت ر به مداخله ی غیر مستقیم سوق داد، نفرت مسلمانان ایران از نظام استعماری انگلیس بود. شاخصه ی سیاست مداخله غیر مستقیم تحت عنوان «راهبرد نفوذ نامرئی» بود.

✓ عواملان کودتا

دولت انگلیس برای اجرای هدف ها و برنامه های استعماری خود در ایران نیازمند به کسانی بود که قادر به اجرای سیاست های مورد نظرش باشند برای این منظور یک فرد نظامی و سیاسی را انتخاب کردند این دونفر سید ضیاءالدین طباطبایی و رضاخان میرپنچ

بود.

چگونگی اجرای کودتا

در بهمن 1299 با حضور آبرون سایید، میان دو عامل کودتا، ملاقاتی در قزوین صورت گرفت. رضاخان

قبول کرد که پس از فتح تهران نخست وزیری را به سید ضیاءالدین طبابایی سپرده شود با توجه

به این که نیروهای ژاندارم و محافظان پایتخت قبلاً از سوی انگلیس ها تطمیع شده بودند، نیروهای کودتاچی بدون هیچ مقاومتی در سوم اسفند ماه شبانه وارد تهران شدند و تمام مناطق حساس تهران را اشغال کردند.

با تصرف تهران حکومت کودتا مستقر شدند بلا فاصله به دستور سید ضیاء بسیاری از شخصیت های سیاسی، از جمله آیت الله مدرس، که یکی از سیاست های انگلیسی در ایران بود دستگیر و روانه زندان شد. سید ضیاء پس از کودتا با حضور احمد شاه رفت و رسماً کابینه خود را تشکیل داد.

سید ضیاء که مورد حمایت کامل سفارت انگلیس بود، به قصد منحرف ساختن افکار عمومی، با تبلیغات فراوان، قرارداد 1919 را با کمک افرادی هم چون آیت الله مدرس عملاً متروک مانده

بود، لغو کرد، سرپوش نهادن بر نقش انگلستان در کودتا، دولت خود را کابینه ملی و ضد انگلیس نشان دهند.

ظاهر سازی های سید ضیاء و تندروی های او، موجی از مخالفت را بر علیه وی برانگیخت. خود سری های رضا خان سردار سپه در اختصاص درآمد شهرداری و اداره های مالی به نفع قزاق

های زیر فرمانش، بر مشکلات دولت می افزود.

بروز اختلاف و جنگ قدرت میان سید ضیاء و رضا خان، سید ضیاء را وارد کرد که وزارت جنگ را به او واگذار کند. دومین گام را در راه حکومت برداشت. دولت انگلستان فهمید که سید ضیاء و رضا خان اختلاف دارند حمایت کرد رضا خان را.

به گفته مورخان رضا خان از استعدادی خارق العاده ای و برتر از دیگران برخوردار نبود، اما به خاطر روحیه ی نظامی گری اش، در مقابل دیگران برجستگی هایی داشت که او را در رسیدن به اهدافش یاری میگرد. او در راه رسیدن به موقعیت مورد نظرش، نیت و قصد خود را مکتوب می داشت. و خودش میگفت از زیر هیچ کاری شانه خالی نمی کردم. بنابراین به آسانی می توانست برای مردان سست اراده قاجار جای گزین مناسبی باشد.

تهیه کننده:

اقدس زندگی

دبیر تاریخ دبیرستانهای دخترانه خمین
(دبیرستان معصومی)

استان مرکزی

ناحیه خمین

کد پرسنلی: 18590244

شماره تماس:

09355243978

09183658967